

RAN-2008000106030001

T. Y. B. Com., (Sem.-VI) Examination October - 2025
Business Administration-VI (EM & GM)

સૂચના : / Instructions

- (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fill up strictly the above details on your answer book
- (2) જમણી બાજુએ દર્શાવેલ ગુણ પ્રશ્નના કુલ ગુણ છે.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--

Student's Signature

Q.1. નીચે દર્શાવેલ પ્રશ્નોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

15

- 1) માલસામગ્રી સંચાલનનું મુખ્ય ધ્યેય શું છે ?
 - A) માલસામગ્રીની ઉપલબ્ધતાની ખાતરી આપે.
 - B) વેચાણ વધારો
 - C) ખર્ચ પર નિયંત્રણ રાખે.
 - D) ગ્રાહક સેવામાં સુધારો
- 2) માલસામગ્રી સંચાલનના કાર્યો પૈકી કયું કાર્ય શ્રેષ્ઠ કિંમતે અને શરતો પર માલસામગ્રી મેળવવા માટે નિર્ણાયક છે ?
 - A) સંગ્રહ સંચાલન
 - B) ખરીદી
 - C) માલસામગ્રી અંકુશ
 - D) ગુણવત્તા અંકુશ
- 3) “યોગ્ય ગુણવત્તા” ખરીદીનાં સિદ્ધાંતનો અર્થ _____ છે.
 - A) સૌથી ખર્ચાળ માલસામગ્રી પસંદ કરવી
 - B) માલસામગ્રીની ખાતરી કરવી કે કામગીરી માટે જરૂરી સ્પષ્ટીકરણોને પૂર્ણ કરે છે.
 - C) બજારમાં ઉપલબ્ધ ઉચ્ચતમ ગુણવત્તાવાળી માલસામગ્રીની ખરીદી કરવી.
 - D) ઉપલબ્ધતા વિકલ્પો પૈકી સસ્તો વિકલ્પ પસંદ કરી રહ્યા છીએ.
- 4) એક અનુકૂલ સપ્લાયર પસંદ કરવામાં સામાન્ય રીતે _____ મુલ્યાંકનનો સમાવેશ થાય છે.
 - A) સપ્લાયરની જાહેરાત અને માર્કેટિંગ યુક્તિઓ
 - B) ગુણવત્તા, કિંમત, ડિલિવરી અને સપ્લાયરની ઉત્પાદન કરવાની ક્ષમતા
 - C) સપ્લાયરની ગ્રાહક સેવા
 - D) સપ્લાયરનો શારીરિક દેખાવ
- 5) માલસામગ્રી અંકુશની ભુમિકા _____ છે.
 - A) ખરીદી પ્રવૃત્તિઓ પર દેખરેખ રાખવી
 - B) ઉત્પાદનને ટેકો આપવા માટે અનુકૂળ સ્તરે સ્ટોક રાખવો, પણ વધુ સ્ટોક (ઓવરસ્ટોક) ટાળવો
 - C) ઉત્પાદનની જરૂરીયાતો ન્યુનતમ કરવી.
 - D) કાચા માલની ગુણવત્તા પસંદ કરવી

- 6) નીચેમાંનો કયો શબ્દ કાચા માલને તૈયાર માલમાં ફેરવવાની પ્રક્રિયાને સૂચવે છે?
- વિતરણ
 - માલસામગ્રી અંકુશ
 - ઉત્પાદન
 - ખરીદી
- 7) ઉત્પાદન સંચાલનનો મુખ્ય હેતુ શું છે.?
- મજૂર ખર્ચ ઘટાડવો
 - ઉત્પાદન પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરીને કાર્યક્ષમતા અને ગુણવત્તા સુનિશ્ચિત કરવી.
 - વસ્તુના ભાવ વધારવા
 - માર્કેટિંગ પ્રયાસોને મહત્તમ બનાવવા
- 8) વેબરના સિદ્ધાંત અનુસાર નીચેમાંથી કયું પરિબલ સ્થાન પસંદગીના નિર્ણયને સીધી અસર કરતી નથી?
- પરિવહન ખર્ચ
 - મજૂરની ઉપલબ્ધતા
 - ગ્રાહકોની પસંદગીઓ
 - કાચા માલની નજીકતા
- 9) નીચેમાંથી કઈ બાબતનો, ઉત્પાદન આયોજનના મુખ્ય કાર્યક્ષેત્રમાં સમાવેશ થાય છે?
- નાણાકીય અહેવાલોની સ્થાપના
 - શું ઉત્પાદન કરવું, ક્યારે ઉત્પાદન કરવું અને કયા જથ્થામાં તે નક્કી (વ્યાખ્યાયિત) કરવું
 - ઉત્પાદનનો બગાડ વધી રહ્યો છે
 - મુખ્ય ઉત્પાદન કાર્યો આઉટસોર્સિંગની મદદથી કરવા
- 10) ઉત્પાદન અંકુશના સંદર્ભમાં ડિસ્પેચિંગનો અર્થ _____ છે.
- નવા પ્રોજેક્ટ માટે નાણાં ફાળવવા
 - ઉત્પાદન શરૂ કરવા માટે આદેશો જારી કરવા અને સંસાધનો ઉપલબ્ધ છે તે સુનિશ્ચિત કરવું
 - ગ્રાહકોને ઉત્પાદનનું માર્કેટિંગ કરવું
 - કર્મચારીઓના પ્રદર્શનનું સમીક્ષણ કરવું
- 11) શા માટે TQM માં “ગ્રાહકનો સંતોષ” મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે?
- તે ઉત્પાદન ખર્ચ ઘટાડવામાં મદદ કરે છે
 - તે સીધી રીતે નફાકારકતા અને ગ્રાહકની વફાદારીને પ્રભાવિત કરે છે.
 - તે કર્મચારી માટે ઉચ્ચ વેતન સુનિશ્ચિત કરે છે.
 - તે ઉત્પાદન પ્રક્રિયાને સરળ બનાવે છે.
- 12) 80/20 નિયમ, જે પેરેટો વિશ્લેષણ સાથે સંબંધિત છે, અને જે સૂચવે છે કે
- 20% કારણો 80% સમસ્યાઓનું કારણ બને છે.
 - 80% કારણો 20% સમસ્યાઓનું કારણ બને છે.
 - બધા પ્રશ્નોને એકસાથે ઉકેલવા જોઈએ
 - ખર્ચમાં ઘટાડાના પગલાઓને 80% ખર્ચ પર કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ

- 13) પર્યટન (પ્રવાસન) સંચાલનમાં મુખ્યત્વે સામેલ છે :_____
- A) સ્થાનિક વેપારોમાં નાણાકીય રોકાણ
B) પર્યટન સેવા અને સ્થળો માટેનું આયોજન, વિકાસ અને માર્કેટિંગ
C) ઇતિહાસી સ્મારકોનું અધ્યયન
D) આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોનું સંચાલન
- 14) નીચેમાંથી કયું “વ્યાપાર પર્યટન” નું ઉદાહરણ છે?
- A) વ્યાપાર પ્રદર્શન અથવા સેમિનારમાં હાજરી આપવી
B) કૂળ સભ્યની મુલાકાત લેવી
C) રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનોની સફર કરવી
D) શોખ માટેના ફૂલ પર જવું
- 15) નીચેમાંથી કઈ વ્યાખ્યા “પર્યટન” માટે શ્રેષ્ઠ છે ?
- A) શાશ્વત સ્થળાંતર માટે મુસાફરી કરવી
B) વ્યવસાય, શોખ, અથવા અન્ય હેતુઓ માટે મર્યાદિત સમય માટે મુસાફરી કરવી
C) રોજગાર માટે નવા સ્થાન પર જવું
D) શાશ્વત રીતે સ્થળાંતર કરવા માટે મુસાફરી કરવી.

Q.2. નીચેનાં પ્રશ્નોનાં ટુંકમાં જવાબ આપો. (કોઈપણ ચાર)

08

- 1) માલ સામગ્રીનો અર્થ શું છે?
- 2) સંગીન ખરીદીના સિદ્ધાંતો જણાવો.
- 3) વિકેન્દ્રિત ખરીદીનો અર્થ આપો.
- 4) ઉત્પાદન સંચાલનનો અર્થ શું છે?
- 5) વસ્તુઆંકનું સૂત્ર આપો.
- 6) ઉત્પાદન આયોજનના ઉદ્દેશ્યો જણાવો.
- 7) કાર્ગનના ફાયદા જણાવો.
- 8) ધાર્મિક પ્રવાસનનો અર્થ આપો.

Q.3. (A) સંપૂર્ણ ગુણવત્તા સંચાલનના મહત્વની વિગતવાર ચર્ચા કરો.

07

(B) માલસામગ્રી સંચાલનનું કાર્યક્ષેત્ર સમજાવો.

06

અથવા

(A) ઉત્પાદન સંચાલનની લાક્ષણિકતાઓ સમજૂતી આપો

07

(B) “ખરીદવું કે બનાવવું” ના નિર્ણય પર અસર કરતા પરિબળોની ચર્ચા કરો.

06

Q.4. (A) ટુંકનોંધ લખો (ગમે તે બે)

08

- (1) માલસામગ્રી અંકુશનું મહત્વ
- (2) ઉત્પાદન આયોજનના ફાયદા
- (3) પ્રવાસન સંચાલનના ગેરફાયદા
- (4) પ્રવાસનનાં લક્ષણો

Q.4. (B) કેસ સ્ટડી

06

ઓટો-ટેક કમ્પોનન્ટ્સ મેન્યુફેક્ચરીંગ મધ્યમ કદના ઇલેક્ટ્રોનિક ઘટકોના ઉત્પાદક તરીકે ઓટોમોટિવ ઉદ્યોગ માટે કાર્યરત છે અને તેનો મુખ્ય હેતુ ખર્ચ ઘટાડવો, ઉત્પાદન કાર્યક્ષમતા વધારવી અને ગ્રાહક સંતોષમાં

વધારો કરવા માટે, સમયસર ડિલિવરી સુનિશ્ચિત કરવા માટે માલસામગ્રી સંચાલનને અસરકારક અને મહત્તમ કરવાનો છે.

કંપનીએ ગયા વર્ષ દરમિયાન માલ સામગ્રી સંચાલનના સંબંધિત ઘણાં પડકારોનો સામનો કર્યો છે, જેને કારણે ઉત્પાદનમાં વિલંબ, વધુ પડતો ખર્ચ ગ્રાહકોમાં અસંતોષ ઊભો થયો છે. જેમાં નીચે મુજબના મુખ્ય મુદ્દાઓમાં શામેલ છે

માલસામગ્રીની અછતથી બચવા માટે વધુ ખરીદીનો ઓર્ડર મૂકવાને કારણે માલસામગ્રી ખર્ચ વધ્યો છે, તેમ છતાં ગૂંચવણભરી માંગની આગાહી કરવાને કારણે મહત્વની માલસામગ્રીઓના પ્રમાણમાં અછત રહી છે. અયોગ્ય અને બિનકાર્યક્ષમ વેપારની પસંદગીને માલની ગુણવત્તા અંગે શંકા ઊભી થઈ છે અને અનિયમિત ડિલિવરી તરફ દોરી જાય છે, જે ઉત્પાદનમાં વિક્ષેપ પેદા કરે છે.

માલસામાનની નોંધણી મેન્યુઅલી ચોપડામાં કરવામાં આવે છે, જેને કારણે વારંવાર ભૂલો થાય છે અને વાસ્તવિક માલસામાનનું પ્રમાણ જાણી શકાતું નથી.

માલસામાનનાં અયોગ્ય સંગ્રહ અને સંચાલનને કારણે કેટલીક મહત્વની માલસામગ્રીનો બગાડ થાય છે.

પ્રશ્નો

- (1) માલસામગ્રીનું વધુ પ્રમાણ હોવા છતાં પણ કંપનીએ મુખ્ય કઈ સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડે છે? તે જણાવો.
- (1) માલસામગ્રી સંચાલન સંબંધિત સમસ્યાઓનાં ઉકેલ માટે કયા પગલાં લેવા જોઈએ ? શા માટે ?

ENGLISH VERSION

Instructions The figures to the right indicate the total marks for each question.

Q.1. Choose the correct option from the questions given below.

15

- 1) What is the main goal of material management?
[A] Ensure material availability
[B] Increase sales
[C] Control expenses
[D] Improve customer service
- 2) Which material management function is crucial for obtaining materials at the best price and terms?
[A] Storage management
[B] Purchasing
[C] Inventory control
[D] Quality control
- 3) The principle of purchasing the “right quality” means _____.
[A] Choosing the most expensive materials
[B] Ensuring materials meet the required specifications for performance
[C] Buying the highest quality goods available in the market
[D] Selecting the cheapest option among the available options
- 4) Selecting a favourable supplier typically involves evaluating _____.
[A] Supplier’s advertising and marketing tactics
[B] Quality, cost, delivery, and the supplier’s ability to produce
[C] Supplier’s customer service
[D] Supplier’s physical appearance

- 5) The role of inventory control is to _____ .
[A] Oversee purchasing activities
[B] Ensure optimal stock levels to support production without overstocking
[C] Minimize production requirements
[D] Select raw material quality
- 6) Which term refers to the process of converting raw materials into finished products?
[A] Distribution
[B] Inventory control
[C] Production
[D] Procurement
- 7) What is the primary goal of production management?
[A] Reduce labour costs
[B] Control the production process to ensure efficiency and quality
[C] Increase product prices
[D] Maximize marketing efforts
- 8) Which of the following does NOT directly affect the plant location decision according to Weber's theory?
[A] Transportation costs
[B] - Labor availability
[C] Consumer preferences
[D] Proximity to raw materials
- 9) Which of the following is a key scope of production planning?
[A] Establishing financial reports
[B] Defining what to produce, when to produce, and in what quantities
[C] Increasing product wastage
[D] Outsourcing core production tasks
- 10) Dispatching in the context of production control involves
[A] Allocating funds for new projects
[B] Issuing orders to begin production and ensuring resources are available
[C] Marketing products to consumers
[D] Conducting employee performance reviews
- 11) Why is customer satisfaction a critical component of TQM?
[A] It helps reduce production costs.
[B] It directly impacts profitability and customer loyalty.
[C] It ensures higher employee wages.
[D] It simplifies the production process.
- 12) The 80/20 rule, often associated with Pareto Analysis, suggests that:
[A] 20% of causes lead to 80% of the problems
[B] 80% of causes lead to 20% of the problems
[C] All problems should be addressed simultaneously
[D] Cost-cutting measures should focus on 80% of expenses

- 13) Tourism management primarily involves:
 - [A] Financial investment in local businesses
 - [B] Planning, development, and marketing of tourism services and destinations
 - [C] The study of historical monuments
 - [D] Managing international relations
- 14) Which of the following is an example of “business tourism”?
 - [A] Attending a trade show or conference
 - [B] Visiting family members
 - [C] Exploring national parks
 - [D] Going on a leisure cruise
- 15) Which of the following best defines tourism?
 - [A] Traveling for permanent relocation
 - [B] Traveling for business, leisure, or other purposes for a limited time
 - [C] Moving to a new location for employment
 - [D] Traveling to migrate permanently

Q.2. Answer the following questions briefly. (Any Four) 08

- 1) What is meant by material?
- 2) State the principles of sound purchasing.
- 3) Define the meaning of decentralized purchasing.
- 4) What is meant by production management?
- 5) Give the formula of material index.
- 6) State the objectives of production planning.
- 7) State the advantages of Kaizen
- 8) Define the meaning of religious tourism.

Q.3. [A] Describe the importance of total quality management, 07
[B] Clarify the Scope of material management. 06

OR

[A] Explain the characteristics of production management. 07
[B] Discuss the affecting factors or “Make or Buy” decision 06

Q.4. (A) Write a short note (Any two) 08

- 1) Importance of inventory control
- 2) Advantages of production planning
- 3) Demerits of tourism management
- 4) Characteristics of tourism

Q.4. (B) Case Study 06

Auto-Tech Components Manufacturing operates as a mid-sized producer of electronic components for the automotive industry, with the primary objective of reducing costs, enhancing production efficiency, and ensuring timely deliveries to improve customer satisfaction by optimizing material management effectively and efficiently.

Over the past year, the company has encountered numerous material management challenges, leading to production delays, increased costs, and customer dissatisfaction. Key issues include the following:

- Increased inventory costs due to excessive ordering to prevent material shortages; however, critical materials still experience shortages due to inaccurate demand forecasting.

- Inappropriate and inefficient supplier selection, which has raised concerns about material quality and led to irregular deliveries, causing production disruptions.
- Manual record-keeping for inventory, resulting in frequent errors and difficulty in knowing actual material quantities.
- Improper storage and handling of materials, causing wastage of critical components.

Questions:

- 1) Despite having an excess of materials, what are the main issues the company faces? Explain.
 - 2) What steps should be taken to address material management-related issues, and why?
-